

od 1. augusta 1845 do 30. júna 1846

Vydávaný Ľudovítom Štúrom

TATRANSKÝ
R
O
L
4-5/2012

26. 5. 2012

príloha SNN pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť

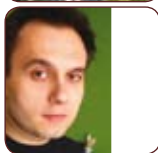
V čísle nájdete:

Aká bola Slovesná jar 2012?

Túlačky cestovateľa Tomáša Ježíka

Rozhovor s režisérom Jurajom Bielikom

Z OBSAHU

Podujatie Konfrontácie a Polemiky má tendenciu byť i do budúcnosti plnohodnotným a podnetným fórom pre mladých spisovateľov, ale i mladých literárnych kritikov, vydavateľov a redaktorov periodík, ktoré sa zameriavajú na časopiseckú prezentáciu tvorby a na vydávanie pôvodnej súčasnej slovenskej literatúry v knižnej podobe.

Slovesná jar v znamení mladej literatúry - strany 4-7

Dedko vybehol na cestu a mávaním zastavoval traktor, v ktorom sedel Jožo z vedľajšej dediny. Navigoval ho tak, aby nám nepováľal ríbezľové kríky a neprešiel malého psieho miešanca, čo nám sem doniesla suseda. Vraj bol bližšie k nášmu pozemku, tak sa o neho máme postarať. Jožo sa natriasal na odpruženom sedadle, preoral záhradu a zobral nám aj kus dvora, lebo mu dobre nevytáčal volant. Spotený si sadol na kovové schodíky traktora.

Z poviedky Rie Gehrereovej V dome je dievča na vydaj - strana 8

Spomienky na štúdium mám vynikajúce. Ročníkový vedúci nám bol výborný režisér, profesor Vladimír Strnisko. Študovali sme len nedávno, vychádzali sme výborne v ročníku medzi sebou, ale aj s profesorským zborom. Dvaja z protagonistov v tučniakoch sú moji bývalí spolužiaci, Mišo Jánoš a Kristínka Tóthová. Čo sa týka tučniakov, verím, že detský divák ich príjme. Viete, niekto má sklon znevažovať nácvik hier pre deti. Povedia, no tak rozprávka... Ale ja nie som priateľom tohto názoru.

Režisér Juraj Bielik v rozhovore na strane 10-11

Na obálke a v čísle sú použité ilustrácie Ingrid Rudavskej

OROL TATRANSKÝ

príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť.

Zodpovední redaktori:

Michal BADÍN, Marián GRUPAČ

Tel.: 043/ 40 12 837

E-mail: snn@matica.sk

www.facebook.com/OrolTatransky

www.twitter.com/oroltatransky

Redakčná rada: Michal BADÍN, Peter CABADAJ, Marián GRUPAČ, Maroš SMOLEC, Marián TKÁČ

Nedávno skončená Slovesná jar ponúkla okrem iného aj vhodnú príležitosť na hľadanie odpovedí ohľadom mapovania a sprístupňovania súčasnej slovenskej umeleckej spisby. V časoch najväčšej slávy tohto matičného podujatia sa zvykli zaujímavým spôsobom reflektovať dobové literárne tendencie. Zároveň sa v často ostrých konfrontáciách a polemikách rodili námety a nápady, ako ešte viac prehľbovať a propagovať literárny život.

Pri práci na druhom, doplnenom, opravenom a rozšírenom vydaní Slovníka slovenských spisovateľov 20. storočia (2008) som mal jedinečnú možnosť bližšie sa oboznámiť s „najsúčasnejšou“ slovenskou literárnou produkciou. Po roku 2000 (tak sa aj volá záverečná časť spomínaného slovníka, ktorú som spracoval) debutovalo množstvo autorov, a to nielen mladých literátov, ale aj zástupcov strednej i staršej generácie. Akcent sme kládli na klasické literárne žánre – poéziu, prózu, drámu, esej, literatúru faktu, memoárovú spisbu, tvorbu pre deti a mládež. Nechýbajú však ani textári, literárni vedci a historici, slovakisti či prekladatelia (ak majú knižné dielo). Potvrdilo sa mi, že súčasné podmienky na vydávanie kníh, rozličné literárne súťaže, aktívna činnosť literárnych klubov a v neposlednom rade ponuka početnej periodickej produkcie (vrátane regionálnej) významne prispievajú k obohacovaniu nášho aktuálneho literárneho diania. Keďže ide o živý, dynamicky sa rozvíjajúci proces v slobodných demokratických podmienkach (nerušený mimoliterárnymi faktormi, presnejšie ideologickými a politickými zásahmi), je prirodzené, že paralelne s umelecky hodnotnou spisbou sa stretávame i s dielami nízkej až minimálnej literárnej kvality.

Osobitne sa v súvislosti s pertraktovanou témou treba zmieniť o knižniciach, ktoré sa systematicky venujú mapovaniu, bio-bibliografickému spracovávaniu a sprístupňovaniu regionálnej literatúry. Pri tvorbe slovníka nám záležalo na tom, aby sme zachytili aspoň základnú vzorku autorov, ktorí sa literárne realizujú mimo tradičných centier. Spisbe tejto proveniencie sa v syntetických prácach ani v profilových časopisoch nevenuje väčšia pozornosť, čo považujem za nesprávny prístup, pretože v nejednom prípade ide o dobrú literatúru.

Azda s výnimkou dramatickej tvorby nemáme na Slovensku komplexnejšie zmapovaný súčasný literárny terén. Akútne chýba slovník slovenských spisovateľov prvej dekády 21. storočia, monografické diela, antológie... Ústav slovenskej literatúry SAV ani vysoké školy sa príslušnej problematike koncepcne nevenujú, čo by v konečnom dôsledku mohlo viesť k záveru, že o tento segment našej literatúry profesijne inštitúcie nestoja. A práve to môže byť pomyselná hodená rukavica Matici slovenskej. Kdekoľvek jej vyhadzuje na oči, že si musí nájsť vlastný „výrobný program“, aby potvrdila opodstatnenosť svojej existencie v 21. storočí. Čo tak sa naplno, systematicky a s jasným cieľom venovať približovaniu súčasnej pôvodnej literatúry? Slovenský literárny ústav v MS, príloha SNN pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť Orol tatranský, ako aj dobré vydavateľské možnosti našej najstaršej národnej kultúrnej ustanovizne môžu zásadným spôsobom prispieť k naplneniu spomínanej odvážnej vízie. Nepochybujem o tom, že sa postupne pripoja aj ďalšie inštitúcie či fondovania jednotlivci, ktorí k danej problematike majú čo povedať. Poponáhľajme sa, priatelia, aby nás ktosi nepredbehol...

Peter CABADAJ

Mladé talenty 2012

Vyhlasovatelia súťaže: Miestny odbor Matice slovenskej Prievidza, Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu zapojiť žiaci všetkých základných a stredných škôl, študenti vysokých škôl a dospelí do 26 rokov veku na území Slovenskej republiky prostredníctvom škôl, MO MS, literárnych klubov, spolkov a kultúrno – spoločenských organizácií. Do súťaže sa môžu zapojiť súťažiaci so svojimi prácami z oblasti literárnej a výtvarnej tvorby v troch kategóriách:

- I. kategória** – žiaci ZŠ a gymnázií (8 – 12 roční)
- II. kategória** – žiaci ZŠ a gymnázií (13 – 16 roční)
- III. kategória** – študenti SŠ, VŠ a dospelí (17 – 26 roční)

Súťažné práce musia byť pôvodné, doteraz nepublikované a neprihlásené do inej súťaže. Odporúčajú sa kratšie literárne útvary prózy: rozprávky, poviedky, črty, reportáže... Zúčastnený autor môže zaslať do súťaže najviac 6 poetických útvarov – 3 prozaické útvary písané strojom, počítačom v 4 vyhotoveniach (poézia – 3 až 6 básní, próza 2 až 3 písané strany).

Jednu výtvarnú prácu formátu A4 – A3, prípadne kolekciu výtvarných prác 1-5 ks. Vyhlasovatelia súťaže uskutočnia výberové kolo, v ktorom bude súťažné práce hodnotiť odborná porota menovaná vyhlasovateľmi súťaže.

Každá súťažná práca musí mať na zadnej strane tieto údaje: názov súťaže, názov diela, meno a priezvisko autora, dátum narodenia, bydlisko, názov školy, klubu, krúžku. Porotou ocenené a odporúčené práce budú publikované v zborníku, ktorý vydá MO MS v Prievidzi v spolupráci s RKC v Prievidzi a využívané v rámci činnosti vyhlasovateľov súťaže. Organizátori ocenia literárne a výtvarné práce v každej kategórii a zároveň si vyhradzuje právo niektorú z cien neudelieť.

Uzávierka súťaže: jún 2012

Vyhodnotenie súťaže: 29. 9. 2012
Práce s vyplnenou prihláškou zasielajte do konca júna 2012 (29. 6. 2012), v obálke označenej názvom súťaže na adresu: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi, Záhradnícka 19 971 01 Prievidza, e- mailom: katarina.sukenikova@rkc.tsk.sk
Blížšie informácie k súťaži na tel. čísle: 046/512 18 23

Mladá slovenská poviedka 2012

Vyhlasovateľ súťaže:

Žilinský samosprávny kraj - Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne

Podmienky súťaže:

Súťaže sa môže zúčastniť každý autor, s dosiaľ nepublikovanou prácou. Súťaž je tematicky voľná a neanonymná. Súťažným žánrom je poviedka.

Každý zúčastnený autor môže zaslať do súťaže 1 poviedku v rozsahu maximálne 5 strán formátu A4, font Times New Roman, riadkovanie 1, veľkosti písma 12 na e-mail: divadlo@osvetadk.sk alebo na poštovú adresu v štyroch kópiách v slovenskom jazyku.

Súťažná práca musí obsahovať názov, meno a priezvisko autora, vek, zamestnanie, bydlisko, u žiakov a študentov aj názov a adresa navštevovanej školy a ročník, tel. kontakt.

Texty autorom späť nezasielame.

Prihlásené práce nesmú byť do vyhlásenia výsledkov tejto súťaže nikde publikované a ani prihlásené do inej súťaže.

Každá obálka so súťažnými textami musí byť označená textom – Mladá slovenská poviedka 2012.

Súťaží sa v kategóriách:

I. kategória - žiaci 6. – 9. ročníkov ZŠ a žia-

ci primy až kvarty osemročných gymnázií
II. kategória - študenti stredných škôl a kvinty až oktávy osemročných gymnázií
III. kategória - dospelí do 30 rokov

Uzávierka súťaže je 30. 6. 2012.

Vyhodnotenie súťaže za účasti ocenených autorov, odbornej poroty a organizátorov sa uskutoční 20. októbra 2012 v Dolnom Kubíne.

Hodnotenie a ocenenie súťaže:

Súťažné práce posúdi odborná porota, ktorá si vyhradzuje právo udeliť ocenenia autorom víťazných prác v každej kategórii, nezaraďovať práce do súťaže pre nedodržanie podmienok propozícií, neudelíť niektorú z cien. Víťazné práce budú uverejnené v regionálnej tlači a publikované v zborníku. Víťazom v uvedených kategóriách budú udelené finančné ceny.

Kontakt, informácie:

Bc. Mária Janotíková, Oravské kultúrne stredisko, ul. Bysterecká 1263/55, 026 01 Dolný Kubín, č. tel.: 043/5864978, 0905 637053, e-mail: divadlo@osvetadk.sk, osvetadk@osvetadk.sk

Literárna Senica Ladislava Novomeského 2012

Trnavský samosprávny kraj, Mesto Senica, Záhorská knižnica Senica, Záhorské osvetové stredisko Senica, Národné osvetové centrum Bratislava, Spoločnosť Ladislava Novomeského Bratislava, Spolok slovenských spisovateľov Bratislava, Literárne informačné centrum Bratislava vyhlasujú XXVI. ročník celoslovenskej autorskej súťaže

LITERÁRNA SENICA LADISLAVA NOVOMESKÉHO 2012

- súťaže sa môže zúčastniť každý autor, ktorého práce neboli doposiaľ knižne publikované;
- súťaž je tematicky voľná a neanonymná;
- každý zúčastnený autor môže poslať do súťaže najviac 5 poetických, resp. prozaických útvarov v rozsahu maximálne 20 strojopísaných strán formátu A4 v troch kópiách a v slovenskom jazyku;
- súťaží sa v literárnych žánroch: poézia, próza, reportáž, cestopis, dramatický útvary a pod.
- súťažná práca musí obsahovať: meno, vek autora, bydlisko, u žiakov a študentov aj navštevovaná škola a ročník.

2. Pribeh súťaže:

Súťaží sa v troch vekových kategóriách:

- I. kategória: žiaci 5.-9. roč. ZŠ a 8-ročných gymnázií
- II. kategória: študenti stredných škôl
- III. kategória: študenti vysokých škôl a ostatní dospelí

Uzávierka súťaže je 30. septembra 2012

Práce je potrebné zaslať poštou na adresu: Záhorská knižnica Vajanského 28 905 01 Senica (kontakt pre poskytovanie informácií: Mgr. Júlia Záhorcová, e-mail: metodika@zahorskakniznica.sk) tel. 034/ 654 3782, 651 2604

Vyhodnotenie súťaže

Súťažné práce posúdi odborná porota, ktorá si vyhradzuje právo pri nedodržaní podmienok práce do súťaže nezaraďovať a neudelíť niektorú z cien

Vyhodnotenie sa uskutoční v decembri 2012.

SLOVESNÁ JAR V ZNAMENÍ MLADEJ LITERATÚRY

Podujatie Slovesná jar vstúpila v roku 2012 do svojho 46. ročníka. Nie je to okrúhle výročie, ale nesporne predstavuje opodstatnenú príležitosť zdôrazniť, že už takmer polstoročie trvá hrdá tradícia propagácie slovenskej literatúry pod gesciou Matice slovenskej. Prvý ročník tohto podujatia organizovalo matičné Literárne múzeum. Ako píše Tomáš Winkler, jednou z hlavných úloh Literárneho múzea od jeho vzniku bola prezentácia slovenskej literatúry. (In: Winkler, Eliáš, Matica slovenská – Dejiny a prítomnosť, 2003). Slovesná jar sa tak koná každoročne už od roku 1967.

Zaujímavosťou je, že Literárne múzeum sa okrem Slovesnej jari podieľalo aj na organizovaní festivalu amatérskych divadelných súborov Scénická žatva, či okrem iných dokonca i kedysi masovo navštevovanú a slávnú literárnu súťaž pre mladých básnikov Wolškrova Polianka... Dnes je Slovenské národné literárne múzeum súčasťou Slovenskej národnej knižnice a Slovesnú jar organizuje Matica slovenská, predovšetkým však jej odborné pracovisko Slovenský literárny ústav.

Slovenský literárny ústav (SLÚ) okrem iných vedeckých činností rozvíja aj aktivity v oblasti mladej súčasnej slovenskej literatúry. Jedným zo základných výstupov činností bol aj program tohoročnej Slovesnej jari, ktorej výraz bol akcentovaný práve v mladej slovenskej literatúre – v jej tvorcoch, ale i predstaviteľov mladej súčasnej literárnej kritiky, či vo vydavateľov a redaktoroch, ktorí sa tiež venujú publikovaniu a vydávaniu diel súčasných mladých slovenských autorov.

Súčasnnej a mladej slovenskej literatúre bola venovaná predovšetkým hlavná časť programu, ktorá vrcholila v podujatí nazvanom príznačne Autor-ský večer a samozrejme v akcii nazvanej Konfrontácie a Polemiky, ktorá prebiehala v dvoch vstupoch.

Podujatie Konfrontácie a Polemiky má tendenciu byť i do budúcnosti plnohodnotným a podnetným fórom pre mladých spisovateľov, ale i mladých literárnych kritikov, vydavateľov a redaktorov periodík, ktoré sa zameriavajú na časopiseckú prezentáciu tvorby a na vydávanie pôvodnej súčasnej slovenskej literatúry v knižnej podobe.

Spomínané podujatie je jedinečné a významné v mnohých ohľadoch. Doposiaľ na Slovensku nie je evidované žiadne organizované podujatie tohto druhu, pretože práve na tomto fóre sa stretávajú nielen samotní tvorcovia, ale i literárni kritici a vydavatelia s redaktormi, ktorí budú reflektovať súčasnú situáciu vo vydávaní a tvorbe mladých autorov na Slovensku. Jedinečnosť, vzácnosť a nový svieži duch tohto podujatia zaručuje

aj výber samotných účinkujúcich. V literárnej obci na Slovensku bolo (a žiaľ stále aj je...) zaužívané akési nepísané pravidlo, že každá literárna organizácia, združenie, vydavateľstvo či spolok organizuje propagačné akcie pre svoj okruh autorov a zainteresovaných osôb.

V súčasnosti je na Slovensku literárna obec chorobne a negativisticky polarizovaná, výdatné živé predovšetkým osobnými animozitami a predsudkami z minulosti, ktoré prerástli časom do akéhosi nezdravého a neprirodzeného statusu quo, ktorý nedovoľuje ani pri najlepšej vôli zjednotiť tvorcov, vydavateľov, či redaktorov v spoločnej téme literatúry na jednom fóre.

Práve Slovenský literárny ústav Matice slovenskej sa podujal na realizáciu projektu, ktorý má v mnohom charakter prelomový, pioniersky, novátorský a hodnotný pre súčasných tvorcov, ale i pre súčasnú literárnu kritiku, vydavateľov a redaktorov médií, ktoré svoju profesionálnu činnosť zameriavajú práve na prezentáciu tvorby vyššie uvedenej skupiny autorov.

Podujatie Konfrontácie a Polemiky ponúklo priestor na prezentovanie a akcentovanie svojho pohľadu na zmienený problém v slovenskom literárnom priestore ľuďmi aktívne zainteresovanými v súčasnej slovenskej literatúre, taktiež nezištne otvára ďalší svoj rozmer pre mladých tvorcov, ktorí tak majú príležitosť konfrontačne zdieľať a demonštrovať svoju tvorbu s kolegami spisovateľmi, ale i s literárnymi kritikmi v bezprostrednej a konštruktívnej polemike.

Projekt zaradený do štruktúry podujatia Slovenská jar 2012 bol rozdelený na dve organické časti – dve podujatia, ktoré prinášajú plastický a bezprostredný kontakt s mladou slovenskou literárnou tvorbou v konfrontácii s čitateľmi, ale i literárnymi kritikmi, vydavateľmi a redaktormi literárnych periodík:

1. Konfrontácie: Predstavenie reprezentantov mladej generácie slovenských básnikov a prozaikov (autorské čítania, rozhovory, predstavenia knižných publikácií, autogramiáda..) v spoločnom programe s uvedením a predstavením zástupcov mladej súčasnej slovenskej literárnej kritiky vo vystúpeniach prítomných autorov a odborné reflexie v širších kontextoch a perspektívach slovenskej literárnej tvorby do budúcnosti z pohľadu autorov a literárnych vedcov.

2 Polemiky: Vystúpenie zástupcov slovenských knižných vydavateľstiev a redaktorov slovenských časopisov a internetových portálov, ktorí sa venujú publikovaniu tvorby mladých literátov. Podujatie nadväzuje na predchádzajúce vystúpenie mladých autorov a literárnych kritikov a je spojené s prezentáciou publikácií jednotlivých vydavateľstiev a ich predajom a taktiež s prezentáciou literárnych časopisov.

V uvedenom projekte sa premiérovo kreuje príležitosť, aká doposiaľ nemala možnosť byť realizovaná i z dôvodov, ktoré uvádzame v predchádzajúcich riadkoch. V podpore tohto projektu bude tak implikovaný i progresívny a jasný signál, že súčasná slovenská literatúra na všetkých svojich platformách má ambície byť predovšetkým umeleckou a kreatívnou činnosťou, zbavenou rôznych osobných, spolitizedovaných, či inak „zinštitucionalizovaných“ bilagov minulosti dávnej, ale i bezprostrednej, ktoré stále v kontexte slovenskej literatúry podporujú nezmyselné elitárstvo a selekčné mechanizmy na základe osobného, subjektívneho postoja, pričom až v druhom, či treťom rade je náhľad na autora a jeho tvorbu determinovaný skutočným umeleckým výrazom, hodnotou a dosahom jeho diela.

Tento rok pozvanie na podujatie prijali mladí autori: poetka, debutantka

Mirka Ábelová, básnik Pavol Garan, prozaička Barbara Pribylincová, básnik Peter Staríček, regionálne známy, azda i slávny spisovateľ a muzikant Pavel Hírax Baričák, či básnik a redaktor Michal Badín. Mladú slovenskú literárnu kritiku zastupovali na uvedenom podujatí Marcel Forgáč, Jaroslav Vlnka a Igor Válek. Vydavатели a redaktori sa taktiež stretli v celkom silnej zostave, keď ich reprezentovali literárny historik, básnik a organizátor kultúrneho života Peter Cabadaj, spisovateľ a šéfredaktor Braňo Hochel, vydavateľ a publicista Roman Michelko, vydavateľ Stanislav Muntág, šéfredaktor a básnik Boris Brendza, publicista a prozaik Roman Kaliský – Hronský, básnik, prozaik a redaktor Andrijan Turan, vydavateľka Valéria Malíková a aby bol zoznam kompletný, je nutné uviesť i dve mená moderátorov, ktorí sú zároveň i tvorcami literatúry a organizátormi kultúrneho a literárneho života na Slovensku: Maroš Bančej a Ján Cíger z Mádokýša...

Zišla sa dobrá partia. Je to dobré znamenie, že Slovenská jar – súčasne s jarou v ovzduší – priniesla azda predzvesť teplého, vrúcneho leta a plodnej jesene nielen v oblasti mladej literatúry, i keď v nej tento raz predovšetkým...

Marián GRUPAČ

Foto: autor

Program Slovesnej jari odštartoval už tradičnou Jarnou školou fantázie. Podujatie, ktoré organizuje Vydavateľstvo Matice slovenskej bolo v tomto roku určené predovšetkým pre žiakov 3. – 5. ročníka turčianskych základných škôl. Jarná škola fantázie s podnázvom O záhadách a zaujímavostiach na Povešťovej mape Slovenska sa venovala téme slovenských povestí, ktoré sú naším cenným duchovným dedičstvom. Pozvanie prijali aj spisovatelia povestí – autor viacerých zbierok povestí Peter Urban, turčiansky zberateľ povestí Jozef Tatár, bratislavská spisovateľka Viera Valachovičová-Ryšavá a mladý úspešný ilustrátor Ján Kurinec.

Podľa slov Igora Sokolíka, vedúceho redaktora Vydavateľstva MS, „vydavateľstvo kladie pri organizovaní Jarnej školy fantázie dôraz na didaktický rozmer i na interaktívne prvky, pričom umožňujeme deťom, aby sa do programu aktívne zapojili, kládli otázky, súťažili a získali veľa zaujímavých cien. Aj teraz, v súvislosti s týmto podujatím, vyhlásilo Vydavateľstvo MS súťaž o Majstra spisovateľa a Majstra ilustrátora. Do súťaže sa mohol zapojiť každý žiak turčianskych ZŠ, ktorý do 20. apríla 2012 do Vydavateľstva Matice slovenskej doručil svoj súťažný príspevok.“

Súčasťou Slovesnej jari bol aj Autorský večer, na ktorom sa predstavili najmä reprezentanti mladej slovenskej literatúry (Marián Grupač, Michal Badín, Pavol Hirax Baričák, Roman Kaliský – Hronský a ďalší) a tiež laureáti celoslovenskej literárnej súťaže o cenu Slovenského učeného tovarišstva 2011.

Slovesná jar je podľa slov Miroslava Bielika, riaditeľa Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej „významným podujatím z hľadiska dokumentovania tvorcov, ale i záujemcov o slovenskú literatúru. Keď sa pozrieme spätne na prvé ročníky, tak vidíme istý historický obraz vývoja slovenskej literatúry. Toto je tradičná pozícia Matice slovenskej, ktorá je, a vždy aj bude spájaná s literatúrou, s vydávaním slovenskej literatúry, prezentáciou, prebúdzaním záujmu o čítanie i vlastenectvo.“ Bielik verí, že aj vďaka Slovesnej jari sa záujem o literatúru zvýši. „Matica má k tomu svoje možnosti, už aj tým, že súčasťou Slovenských národných novín je špecifická príloha pre mladých pod názvom Orol tatranský. Rovnako tak aj v Slovenských pohľadoch je možnosť prezentovať mladú literatúru a umenie.“

Pripravila Eva LACOVÁ

Foto: Marián GRUPAČ a Monika BABALOVÁ

V dome je dievča na vydaj

„Voláko si schudla, Romana. Beháš tu jak tieň,“ zakričala za mnou babka a zatvárala sa znechutene, „ani jeden z našich chalanov ťa nebude steť! Ani Stanko! Ani Mareček!“

Chvalabohu, pomyslela som si potichu. Stále otravuje s mojimi bratrancami. V jednom kuse rozpráva, akí sú úžasní. Akí sú pekní, silní, mužskí a inteligentní... Pritom každý z nich má asi deväťdesiat kíl a jedinú, čo vedia, je hrať pavúci solitér.

„Už aj mi hybaj pomáhať, lenivec.“

Nazula som si staré šľapky a utekala za babkou. Cestou som si zo záhrady odtrhla pár rajčín a hodila si ich do úst.

„Pažravec! Necháš to?! Som dnes stela pretlak z toho robí!“

Dedko vybehol na cestu a mávaním zastavoval traktor, v ktorom sedel Jožo z vedľajšej dediny. Navigoval ho tak, aby nám nepováľal ríbezľové kríky a neprešiel malého psieho miešanca, čo nám sem doniesla suseda. Vraj bol bližšie k nášmu pozemku, tak sa o neho máme postarať.

Jožo sa natriasal na odpruženom sedadle, preoral záhradu a zobral nám aj kus dvora, lebo mu dobre nevytáčal volant. Spotený si sadol na kovové schodíky traktora.

„Už aj mu bež malinovky zaniešť. Nevidíš, že je vyprahnutý, chudák?!“ vyhánala ma babka z kuchyne. Vybehla som s pohárom vody, ale v poslednej chvíli ma zachytila za zápästie: „Už aj poď spátka, decko. Čo je kôň, že ho steš vodou napájať? Jak psa. Tu máš pivo pekne. A že nech mu chutí, pekne mu povedz. Šak nie sme sedláci.“

Joža často stretávam v krčme. Ale nikdy sa neopije. Smejú sa mu, lebo si dáva vždy iba ľadový čaj. Zelený alebo broskyňový. Keď príde voňavý, tak mu nadávajú do buzerantov. Chytajú ho posmešne za zadok. Teda, tvária sa, že je to len tak, ale určite im je príjemné chytať ho za ten voňavý a pevný malý zadok.

Jožo mal na čele veľké kropaje potu. Aj napriek tomu sa okolo neho šírila pekná vôňa. Nebola som na také niečo zvyknutá. Stále som

myslela na Tomáša. Vždy hneď po robote bežal za mnou. Nestihol sa ani osprchovať, ani tvár umyť, nad hornou perou sa mu na riedkych fúzoach vždy leskli drobné kryštáliky soli.

„Nemáš iba nejakú vodu?“

„Babka si myslí, že voda pre teba nie je dost dobrá.“

Usmial sa a stiahol polovicu piva.

„No, ale nemal by som piť, keď som šofér.“

„Ale babka mi nedovolí doniesť ti vodu. Vážne.“

Potom mi rozprával o tom, akú máme dobrú pôdu, ako na neho po ceste trúbili autá, nech sa rýchlejšie šuchce... samé hlúposti.

Odišiel hneď, ako dopil pivo. Dedko mu ešte pri bráničke čosi dohovárал. Potľapkával ho po pleci a pozeral sa pritom na mňa. Jožo stál na železných schodíkoch svojho traktora, zdvorilo sa usmieval a opakoval, že mama mu doma varila obed a musí ísť, lebo mu to vychladne.

Zamračilo sa a začalo riedko pršať. Poschovávala som z lavíc matrace a na plote zbadala Jožovu košelu. Zatočila som si ju okolo ruky a zaliezla do izby, kde som ju narovнала a prehodila cez rám postele. Úžasne voňala. Až tak krásne, že som ju musela znova zatočiť do kľbka, aby mi náhodou rýchlo nevyprchala. Láhla som si na posteľ a zaborila do nej nos.

„Vstávaj, už je pol ôsmej!“

„Je sobota.“

„To už je sobota?“ mama potichu zavrela dvere, ktoré pred chvíľou hlasno rozvalila, ale ja už som nezaspala. Raz sa chce trochu matersky zastarať, aj to nahovno.

Vyšla som na balkón a v huňatých papučkách som sa s cigaretou v ruke opierala o studené zábradlie. Pri plote som zbadala babku. Kohosi tam mala, skrýval sa za lieskami. Videla som iba kus kolesa cestného bicykla a zahnuté riadiadlá. Možno nejaký novátorský dedko.

Začula som štrkot kľúčov. Mama vyšla pred dom.

„Babka, kohože to tam máš?“ vykukla spoza rohu a radostne rozhodila rukami. „Jožino,

čo sa u nás hanbiš zazvonit? Veď poď dovnútra, nie?“

Od prekvapenia som z úst vyprskla všetok dym a cigaretu som narýchlo zahasila v prázdnej rybej konzerve. Vzala som si zo stoličky oblečenie a zamkla sa v kúpeľni. Mama vyškriabala na poschodie a zaklopala mi na dvere.

„Sprchujem sa,“ zakričala som a rozmazala si spodnú očnú linku.

Po polhodine mi oči trochu odpuchli a ja som si obliekla moje najkrajšie tepláky. Keby ma Jožo zbadal behať v riflích po dome, ešte by si pomyslel, že som márnivá. Zbehla som po schodoch do kuchyne a tvárila sa, že o ničom neviem. Mama akurát varila vajíčka.

„Ešteže som ťa zobudila. Jožo za tebou prišiel.“

Pozrela som z okna a uvidela dedka, ako sa mu znova vešia na plece a čosi mu dohovára. Bola som si istá, že rozpráva o mne. O tom, aká som pracovitá a milá, dievča do koča i do voza. Potešila som sa.

Vyšla som von, pozdravili sme sa.

„Nenašla si náhodou moju košelu včera?“

„Nie, akú košelu?“

„Takú s modrými kockami. Nemôžem ju nájsť. Myslel som, že je u vás.“

Dedko stál pri nás a zamiešal sa do rozhovoru. „Ale, Romana, šak vieš, taká bledá. Včera si ju niesla aj s ostatnými vecami dovnútra.“

Úcta k starším, Romana, maj úctu k starším, opakovala som si v mysli. „Možno som ju omylom hodila tatinovi do izby. Behnem sa pozrieť.“

Vyšla som po schodoch do izby. Jožova košela bola celá dokrkvaná. Tak dobre sa mi s ňou spalo. Bude mi chýbať. Zabalila som mu ju do tašky, aby hneď nevidel, čo som mu s ňou dorobila, a možno sa mu po ceste domov ešte narovná. Veď tie dnešné materiály, no, ktohovie.

„Tu máš tú košelu.“

„Díky,“ Jožo ju vybral z igelitky a začal si ju obzerat.

„Neprala som ju.“

„Vidím. Ale aspoňže nezmokla. Ježiši, ale je dokrkvaná. Kde si ju mala?“ usmial sa. Ach, môj pekný, keby si ty vedel, kde tá bola.

„Ale vážne, Romana, ďakujem. Pozývam ťa za to na čaj,“ rozpačito sa usmial a pozrel na môjho dedka. Ten celý náš rozhovor dôkladne kontroloval. „Či na pivo?“ Jožo opäť skontroloval, ako na jeho slová reaguje moja rodina, a keď zbadal nafukujúceho sa dedka, rýchlo sa opravil. „Nie, nie, na čaj. Na čaj, som myslel.“

„Hej, môže byť,“ potešila som sa. Priklonila som sa k nemu bližšie a zašepkala: „A pokojne aj na pivo.“ To už sa ale môjmu dedkovi nepáčilo. So zdvihnutou palicou dobehol medzi nás a Joža štuchancami posúval smerom k bicyklu. Potom ho potľapkával po pleci a vyviedol pred bránku. Ešte sme si zamávali a odišiel.

Jožo sa už neozval.

Ria Gehrerová (1992)

je študentka Gymnázia Janka Jesenského v Bánovciach nad Bebravou. Žije v Dežericiach, píše prózu. Okrem beletrie sa venuje aj publicistike, je externou žurnalistkou pre juniorský servis TASR. Patrí do Spišského literárneho klubu. Získala ocenenia na mnohých literárnych súťažiach (Medziriadky, Literárna Senica Laca Novomeského, Mladá slovenská poviedka, Poetická Lubovňa, Literárny Zvolen, Jašíkove, Literárny Kežmarok, Škultétyho rečňovanky, Benediktova literárna Prievidza, Inšpirácie spod Sitna Literárny Lučenec, ...)

MARCEL HERZ

Básnik a prekladateľ Marcel Herz (22. 8. 1925 Kremnica – 28. 11. 1944 Turčok) študoval na gymnáziu v Kremnici. Počas štúdia uverejňoval svoje verše v časopisoch *Nový rod*, *Rozvoj* a *Tvorba*. Fragments jeho literárnych začiatkov sa zachovali v rukopise spolu s prekladmi básní R. M. Rilkeho, D. Liliencrona a H. Hofmannsthalu. V auguste 1944 sa prihlásil do partizánskeho oddielu v Kremnici, kde spo-

lupracoval na príprave povstaleckého časopisu pre mládež *Pokrok* (vyšlo len jedno číslo). Občiansky motivované, burcujuce verše publikoval v regionálnej odbojovej tlači. Po bojoch pri Senohrade a následnom ústupe partizánskeho oddielu do hôr sa vrátil domov. Vzápätí ho zatklo gestapo a po krutom mučení bol ako devätnásťročný popravený... Po skončení vojny a otvorení masového hrobu v Hornom Turčoku sa dostal do rúk Marcelovej mamy i kúsok papiera s poslednou básňou jej syna *November*. Dnes už vieme, že báseň bola napísaná v krajne ťažkých mukách, tesne pred zastrelením autora. Viacvýznamovú lyriku Marcela Herza charakterizujú oslava života, ľúbostné motívy, uvažovanie o vlastnej viere, hľadanie vnútorných istôt a v súvislosti s vojnovými udalosťami aj motív predčasnej smrti. Slovenská literárna história zaraďuje tohto básnika do „Generácie 1944“. Jej príslušníci nebojovali len perom a poéziou, ale aj so zbraňou v ruke priamo na povstaleckých frontoch, kde napokon predčasne vyhasli ich mladé životy. Žiaľ, takto tragicky skončila nádejná básnická, respektíve literárna púť viacerých začínajúcich tvorcov (J. Bocko, L. Dzurányi-Orlov, O. Frank, B. Kocúr, V. Kopečný, S. Malach-Petrovský, M. Mareček).

Verše z rukopisnej pozostalosti Marcela Herza sa nachádzajú v antológiách *Kvet z našej krvi* (1959) a *Odpustíte, mamička...* (1974).

Peter CABADAJ

Mozaika smrti

... a v preklínaní zomrela
zas z mnohých chorých jedna.
Noc vyhrýzla ju do biela,
noc studená a všedná.

... a pútnik, ktorý bude bdieť
a hľadať mŕtve piesne,
sa znenazdania začne chvieť
a potom na tvár klesne.

... a v meste svätých žobrákov
sa stretnú dvaja známi
a budú ako koš a kov,
a predsa padnú s nami.

... a v preklínaní umrieš ty
jak z mnohých chorých jedna
a noc ti príde v ústrety,
noc studená a všedná.

OBLITUS SCRIPTA MANET? (Napísané ostáva zabudnuté?) *Reflexie (nielen) o súčasnej literatúre a jej tvorcach*

JE VÁŽNE, NEBRAŤ SA (V LITERATÚRE) PRÍLIŠ VÁŽNE VI.

Svoje rozprávanie o veršovanom humore by som rád zavŕšil doma – na Slovensku. Slováci radi vtipkujú a majú bohatý zmysel pre humor, iróniu a nadsádzku. To je fakt, ktorý dokazuje písomná tvorba už v najstarších dejinách slovenskej literatúry. Ja však dnes skratke upriamim svoju – a tiež vašu – pozornosť práve na niektoré diela súčasných slovenských autorov.

Majstrovstvo ostrého pera, vybrúsenej pointy a vyšperkovaných štylizácií v súčasnosti predstavuje v takmer dokonalej forme básnik, dramatik, prozaik a esejista Peter Gregor. Jeho výdatné, šľavnaté a až takmer röntgenové postrehy sú prešpikované jedinečným humorom, iróniou a citom pre detail. Gregor vie fenomenálne vystihnúť okamih prekvapenia, jadro veci. Je vnímavý pozorovateľ, výnimočný štylista a estét. Jeho texty hovoria jasnou rečou, prenikajú pod kožu, sú vtipné, aforisticky hutné, ale nevyvolávajú blahosklonný, povrchný úsmev!

Gregorov humor ide až za „gogoľovskú“ hranicu, má svoje teritórium a je presný, dynamický a živý...

Zrkadlo

Niekedy, keď sa dívam do zrkadla,
vidím tam mladíka, ktorý
mi hovorí: Ty si ale dopadol, človeče!
Odpovedám mu: Keď sa tak
na teba dívam, je mi jasné – prečo.

Smrť sobášneho podvodníka

kým žil oblažil
ženy ako nik
kto by si bol myslel
že je podvodník

kým žil oblažil
každú čo sa dala
a každá od tej chvíle
za svojho ho mala

umrel podvodník
tisíc žien ovdovelo
čiernym závojom
si zahalilo telo
umrel podvodník
dážď ide od zápače
tisíc žien kvíli

tisíc žien plače
umrel podvodník
už ho v rakve nesú
za rakvou tiahne sprievod
a v ňom ženy nie sú

s očami v údive
do lôžka zeme vkročí
kde je tá ruka
čo zatlačí mu oči

umrel podvodník
jediná za rakvou
jeseň tiahne od vŕôd
kto by si bol myslel
že ten pohreb bude
podvod

umrel podvodník
už zem naňho vŕšia
a zvony zvony zvonila
ako odrazené prsia

Marián Grupač
Slovenský literárny ústav MS

DETSKÝ DIVÁK NEMÁ NAD NIČÍM ZLUTOVANIE

Trnavské divadlo Ján Palárika už tradične dáva priestor mladým. Na javisku, v autorských dielach, ale aj pri udeľovaní režisérskych príležitostí. Vedenie divadla otvára priestory divadelného štúdia a tiež hlavnej scény najstaršieho kamenného divadla v Strednej Európe, staršieho ako pražská Kaplička. Slováci si však svoje pozitívne naj... nepropagujú. Možno sa hanbia za poctivú prácu... Tá je trnavskému divadlu už desaťročia príznačná. Do jeho priestorov sme prišli nadvihnúť pokrievky dramatických hrncov a odhaliť prípravy na pozvanie nielen pre malých divákov. Hra Ulricha Huba Traja tučniaci má silnú výpoveď aj pre dospelého diváka. Hru preložila Zuzana Reveszová, kostýmov a scény sa uchopila Eva Farkašová a dramaturgom rozprávky je Miroslav Dacho. Celú hru hudobne pripravil a nacvičuje ju s mladým hereckým kolektívom Juraj Bielik – rovnako mladý režisér z triedy profesora Vladimíra Strniska.

Pán Bielik, prečo Traja tučniaci, prečo v Trnave a prečo komorný súbor, s ktorým spolupracujete?

Spracovať Troch tučniakov bol nápad pána Nedielku, riaditeľa divadla. On si vybral autora, on ma aj oslovil s ponukou spracovať túto hru. Tento text som neinicioval, ale som veľmi rád, že som dostal príležitosť spracovať tohto žijúceho nemeckého autora. Ulrich Hub zjavne inklinuje k tučniakom, pretože pokiaľ si spomínam, napísal aj ďalšie tri hry o nich. Je to taká obsedantná téma, ku ktorej sa s obľubou stále vracia. Dopĺňajú ju Tučniaci a torta, Tučniaci a krtko, a iné zvieratká. V tejto hre je námet odvodený od potopy sveta. Teda Tučniaci a potopa, Tučniaci a archa. Okrem hlavných protagonistov vystupuje aj kapela Noe.

Čo je hlavným zámerom autora a aké má ambície vo vzťahu k mladému divákovi?

Príbeh je o silnom kamarátstve a o všetkom, s čím kamarátstvo súvisí. Základným mottom hry, ako som spomenul, je potopa sveta. Deti sa na pozadí biblickej, ale nielen biblickej udalosti zoznamujú hoci len v základných, rudimentárnych rysoch s hodnotami spoločnosti. Ale

opakujem, to je len pozadie hry. Predovšetkým je to príbeh o troch milých zvieratkách, ktoré sa stretávajú s rôznymi situáciami. Na nich sa detský divák učí vážiť si kamarátstvo, priateľský vzťah a v zmysle pozitívnej výchovy sa učí správne reagovať, zvažovať a byť úprimný vo vzťahoch. No a keďže naši tučniaci sú postavení pred problém, že na archu môžu ísť len dvaja z nich, dostávajú sa do vážnej dilemy. Na jednej strane prikázania selekcie pred strašnou prírodnou katastrofou, a na druhej strane obrovská kamarátska láska a sila priateľstva. Autor hry postavil priateľstvo nad všetky vyznávané oltáre, a tak sa naši tučniaci rozhodnú, – a musím povedať, že úspešne – že na tú archu prepašujú aj toho tretieho.

Motív je skutočne humorne vážny.

Ako sa Vám spolupracuje so súborom? Vybrať hercov pre túto inscenáciu iste nebolo jednoduché. Zvolili ste si ich podľa predlohy hry?

Áno samozrejme. Obsadenie hry bolo v mojej kompetencii a pristupoval som k výberu už s určitými skúsenosťami, keďže som tu už jednu hru v minulej sezóne inscenoval. Bola to hra Benjamína

Škrekla Parva Roma. Aj v Parve Roma, aj v Troch tučniakoch je dôraz kladený na živú hudbu a hudobnosť. Výber hercov tým bol determinovaný tiež. Požiadavky na hercov som mal v dvoch dimenziách – okrem činoherných schopností som kládol dôraz aj na talent hudobný. Traja tučniaci sú predstavovaní Gregorom Hološkom, Michalom Jánošom a Mirom Beňušom. Ústredné trio je doplnené štvrtou holubicou, ktorú hrá Kristínka Tóthová. Temperovanie hry je vytvárané kapelou Noe, teda miniorchestrom, ktorý naplňa celý hudobný bazén, hrajú všetky pesničky, podkresľujú akcie na javisku rozličnými hudobnými spôsobmi, popripade inak zasahujú do deja. Napríklad aj ako duchovia. Tam hrajú Dodo Bujdák, Barbora Bazsová a Matej Križan.

Spomínali ste, že ste spolupracovali s Divadlom Jána Palárika už skôr. Ste absolventom Vysoké školy múzických umení v Bratislave. Ako na Vás vplývali diametrálne rozdielne scény a ako Vás ovplyvnili spomienky? Viete predpovedať očakávania od detského diváka?

Spomienky na štúdium mám vynikajúce. Ročníkový vedúci nám bol výborný reži-

sér, profesor Vladimír Strnisko. Študovali sme len nedávno, vychádzali sme výborne v ročníku medzi sebou, ale aj s profesorským zborom. Dvaja z protagonistov v tučniakoch sú moji bývalí spolužiaci, Mišo Jánoš a Kristínka Tóthová. Čo sa týka tučniakov, verím, že detský divák ich prijme. Viete, niekto má sklon znevažovať nácvik hier pre deti. Povedia, no tak rozprávka... Ale ja nie som priateľom tohto názoru. Naše deti nie sú hlúpe, oni sú len malé a keď to jednoducho nie je dobré, keď to nefunguje, keď cítia, že to nie je naozaj, keď vidia nejaké umelecké pauzy, ktoré dospelý divák prehliadne alebo toleruje, tak tam detský divák nemá zľutovanie a dá vám za všetky vaše pre-

hrešky veľmi zlé vysvedčenie. Dá vám to tak pocítiť, že by ste sa najradšej prepadli. Na druhej strane je detský divák veľmi vďačný. Je oveľa vďačnejší ako ten dospelý. Opakujem však, keď deti pocítia čo len náznak flákania, nekompromisne vám to dajú pocítiť.

Pán Nedielka je veľmi zdatný riaditeľ. Viem, že na scénu Jána Palárika pripravuje Shakespearovu hru Komédia omylov, ktorú po anglickom našťudovaní ihneď uviedli aj v slovenčine ako v prvom cudzom jazyku. Bude ju režisovať Viktor Kollár. Konzultujete spolu s ním ako na diváka, odovzdávate si skúsenosti?

Viktor Kollár začína prípravu Komédie omylov až na máj, my vtedy už budeme dva mesiace prijímať kritiky alebo pochvaly detí, preto sa nestretávame priamo na javisku. Samozrejme obaja sa stretávame mimo divadla. Radíme sa a pomáhame si s nápadi. Čo sa týka spolupráce s mestom, Trnava je veľmi charizmatická. V centre mi však chýba viacero parkov. Sú tu voľné plochy lačné po stromoch a trávnikoch, kde by si mohli študenti, ale aj návštevníci oddýchnuť od kameňa, ktorý nás obklopuje. Cítim sa tu veľmi dobre, hoci tu až tak veľa času netrávim, ak nepočítam tie hodiny nácvikov a potom malé prechádzky. Pocit z mesta mám skutočne veľmi dobrý. Zo zrekonštruovaného divadla musí mať divák veľmi slávnostný, ale aj komorný dojem. Veď zážitok z návštevy divadla sa začína samotným divadlom a toto je u nás najstaršia umelecká scéna. Dýcha z neho kreatívny architektonický duch a poctivá remeselná práca. To cítiť, má to tu všetko veľký ľudský rozmer. Preto sa mi tu veľmi dobre pracuje.

*Vždy, keď sa nad Trnavou zmráka
A párik pod baštou už skrýva tma,
Uličky odomknú sa pre tuláka,
Romantik znovu o čom snívať má.
Benjamín Škreko*

Za rozhovor ďakuje Tibor B. Hačko

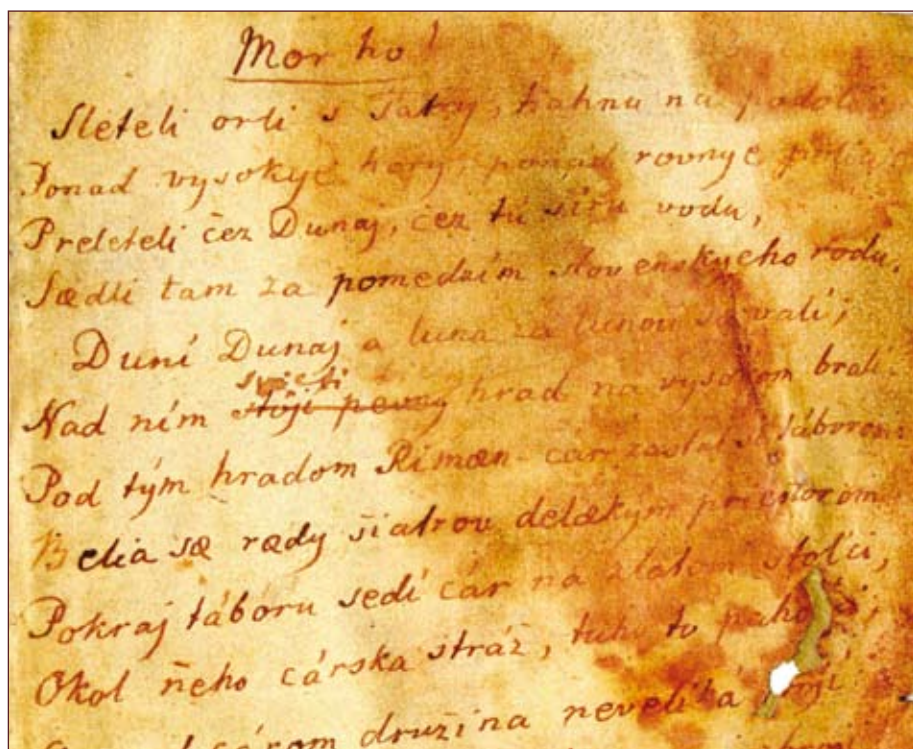

SLÁVNE RUKOPISY

SAMO CHALUPKA Mor ho!

Koncom februára 2012 sme si pripomenuli 200. výročie narodenia významného štúrovského básnika Sama Chalupku (27. 2. 1812 Horná Lehota – 19. 5. 1883 Horná Lehota). Zo školských čias vieme, že išlo o priekopníka v uvádzaní stredoslovenčiny do poézie. Zároveň s tým zásadným spôsobom prispel k novému básnickému zhodnoteniu ľudovej slovesnosti v umelej poézii, a to najmä využitím ideových i formálnych znakov. Väčšinu svojho diela publikoval Samo Chalupka v 60. rokoch 19. storočia (básne Valibuk, Junák, Kráľoholská, Likavský väzeň, Turčín Poničan, Kozák, historicko-hrdinské spevy Bitka pri Jelšave, Branko a iné). Vrcholným autorovým dielom je bezpochyby báseň Mor ho!, prvý raz uverejnená v literárnom časopise Sokol (1864). Použil v nej historický námet ako dejové pozadie myšlienky národnej a sociálnej slobody, pričom čerpal zo zdrojov osvietenскеj ideológie prirodzeného práva. Chalupkova báseň, ktorá je apoteózou slobody, sa často aktualizovala v našich národných dejinách, najmä pred 1. svetovou vojnou, počas povstania v roku 1944 i v auguste 1968.

Pripravil: Peter CABADAJ

MOJE TÚLAČKY II.

Tomáš Ježík

Príbehy o mojom cestovaní, ktoré budú pravidelne uverejňované na stránkach Orla tatranského venujem svojej manželke Albíne – Pelému (prezývka, ktorú objasním neskôr) za to, že napriek svojej „netúlavej povahe“ zniesla všetky tie balenia, zmeskané odlety lietadiel, zimu v stanoch, a najmä za to že vydržala útoky najväčších svetových chrobákov na hotelové izby. Preto dnes s ňou môžem pri sviečke a pohári červeného vína spomínať na niektoré z mojich najkrajších životných momentov...

VEĽKÁ FARMÁRKA V MALOM AUTÍČKU

Nie som veľkým obdivovateľom miest. Priznávam, že niektoré z nich (Londýn, Paríž, New York, Rio, Vancouver...) sú unikátnymi ľudskými „výtvormi“, ale väčšinu z nich ma zaujme na niekoľko hodín, alebo sa tu niekedy zdržím i celý deň, no potom už bežím do prírody. Aj preto som sa v Christchurchi príliš dlho neohrieval, prezrel som si historické námestíčko s anglikánskym kostolom a vystúpenie pouličných zabávačov, ktorí sa zahalovali do celofánu a v štýle á la David Copperfield sa z tohto „odevu“ zase vymaňovali... A tak som sa ani

nezdal, a už som stál na „štande“ - smer Queenstown, ktorý je asi 480 km južnejšie od Christchurchu.

Po takmer polhodinke stopovania, mi zastavila obrovská Maorská farmárka. Obraz gigantickej vysmiatej osoby v maličkom aute mi nevdajak pripomenul hlavolamy, kde musíte veľkú neforemnú časť komplikovane prepchať cez malý otvor; strávite nad tým rébusom hodiny, až vás z toho rozbolí hlava, a napokon to necháte tak. Našťastie sa podarilo vtesnať do auta aj mne, čo by sa dalo pokojne považovať za nadštandardné vyriešenie hlavolamu, keďže na prvý pohľad to vyzeralo tak, že samotná Maorka

nemá v aute dostatok priestoru ani pre seba samotnú...

Ako som sa o chvíľu dozvedel, veľká farmárka vlastnila asi 2000 oviec, a keďže som mal už skúsenosti s chovom oviec zo Slovenska a z Austrálie, vcelku odborne a pritom vtipne sme si pokekali. Zastavili sme v meste Ashburton, kde mala spomínanú farmu, a kde som sa po 90-tich kilometroch jazdy opäť dostal do svojho pôvodného tvaru...

Onedlho potom, ako som sa vymotal z farmárkinho miniautíčka, stretol som bradatého deduška v červenom svetri, ktorý sa o niekoľko minút stal mojim idolom.

Bol to Američan a bol asi najstarší stopár na zemi, ktorý stopom absolvoval niekoľko ciest okolo sveta, a ktorý vyhlásil, že niet lepšieho miesta na stopovanie ako je Nový Zéland. Jeho názor sa potvrdil, keď o chvíľu pohodlne z lavičky „chytil stopa“. Jasný profík. Nanešťastie to bolo všetko, čo mohol v ten deň Ashburton ponúknuť stopárom a ja som sa asi po trojhodinovom bezvýslednom nadväzovaní očných kontaktov s vodičmi rozhodol radšej nasadnúť do autobusu.

Cesta sa tiahla pekným, - kvôli chovu oviec - odlesneným predhorím. Autobus si dal pri jazere Tekapo prestávku a po niekoľkých plechovkách piva, sme podvečer dorazili do Queenstownu. Táto južnopolo- gulová mekka lyžovania a adrenalínových bláznovstiev má celkom štavu, a tak som hodil ruksak niekde do kríkov, a dlho do noci som sa uvoľnene bavil s uletenou mládežou. Neskôr som sa potajomky vkradol do jedného z miestnych hostelov, našiel som voľnú posteľ a na čierne som sa zasnival o trojdňovej pešej túre Routburn Track, na ktorú som vyrážal nasledujúce ráno.

Routburn Track je 32 kilometrov dlhá, troj až štvordňová pešia túra z východnej na západnú stranu Južných Álp, alebo naopak. Túru som si musel zarezervovať a zaplatiť vopred, pretože to je jedna z najpopulárnejších viacdňových túr na Novom Zélande, a vraj aj na svete. Jej známejšia sestra alebo brat - Milford Track bola plne obsadená, a tak Routburn Track bol mojim alternatívnym riešením spoznávania Južných Álp. Na alternatívnom výlete však bolo napokon tak krásne, že som si neskôr ani nespomenul na to, ako som neústupčivého rezervačného agenta presviedčal, že sa nejaké voľné miestočko na Milford Tracku istotne ešte nájde...

AKO Z PÁNA PRSTEŇOV

Potom, ako som sa ráno potichu - bočným vchodom - vykradol z hostela, ma kyvadlový mikrobús zviezol na východný začiatok Routburn Tracku. Chodník sa spočiatku tahal úplne rozprávkovým pabukovým (nie bukovým...) lesom, v ktorom boli všetky stromy porastené machmi a lišajníkmi. Aj keď niekomu takýto les môže pripadať strašidelný, na ňa pôsobil výostne relaxačne.

So svojim ruksačiskom som sa pretackal cez niekoľko vysunutých mostíkov, a už som stúpал ponad údolie Routburn. Pri pohľade na jeho svetlozelenú plošnú podlahu a špicaté tmavozelene kopce v okolí som pochopil, prečo si Peter Jackson vybral práve túto časť Nového Zélandu na nakrúcanie najimpozantnejších scén pre film Pán prsteňov. Po 300 metroch prevýšenia a asi hodinke

chôdze som dorazil ku chate pri vodopádoch Routeburn. V chate na moje nemilé prekvapenie nebolo počuť hukot vodopádov, ale len hlasný džavot afektovaných Američaniek... A tak som si teda rýchlo uvaril čaj, natrel asi desať sendvičov maslom a džemom, a do večera som so svojimi najlepšimi kamarátmi: knihou a pivom, prečkal pred chatou.

Ráno som vstal skoro, pretože som sa už dávnejšie rozhodol minimalizovať počet platených nocí na trase, vtesnať dva dni do jedného a uraziť viac ako 20 kilometrov. Absolvovať dvadsať kilometrov chôdze v teréne ešte stále nepredstavuje pre mňa problém, ale chcel som si výlet aj užiť, a nielen sa bezhlavo hnať, a tak som rachotil po chate už od piatej. Dnes sa musím priznať, že to bolo do mňa azda i zámerne zlomyseľné, že som bol hlučnejší, ako to bolo nevyhnutne nutné... Američanky zahrabávali hlavy do „spacákov“ ako pštrosy do piesku, aby si ich unavené papuľky ešte chvíľu oddýchli, kým zas otrávia život horskému tichu.

Sviežim optimistickým tempom som vyrazil smerom k Harrisovmu sedlu (1277 m n. m.), ktoré je najvyšším bodom hlavnej trasy a tiež miestom, kde Routburn Track opúšťa národný park Mount Aspiring a vstupuje do národného parku Fjordland. Z Harrisovho sedla som si „odskočil“ na bočný výstup na Conical Hill (1515 m n. m.), odkiaľ bol nádherný výhľad na okolité - ladovcami pokryté - Južné Alpy.

V tej chvíli som ocenil moje skoré vstávanie z postele, pretože len vďaka tomu som mal teraz celú tú krásu aspoň na chvíľu iba sám pre seba. Vlastne som tam nebol až tak úplne sám. Spoločnosť mi robil jeden z najvyššie žijúcich vtákov na Novom Zélande - papagáj Kea, ktorého zaujal obsah môjho príručného plecniaka... Tento alpínsky papagáj na mňa vtedy naozaj urobil dojem! Nie však svojím škreklavými zvukmi, ktoré vyludzoval, ale svojou „nepapagájovou“ olivovo zelenohnedou farbou peria, tiež svojou bystrosťou, záujmom o veci okolo seba, a hlavne hrdosťou, ktorá akoby bola vlastná všetkým vysokohorským vtákom, a ktorá v jeho prípade - ako sa to javilo mne - hraničila až s pýchou... Bol to Maor prezlečený do peria. Aj keď „somroval“, nevyzeral úboho a ponížene, nerobil to ako vrabec, čo zdrapí omrvinku a zdrhne. Skôr to vyzeralo akoby si prišiel po poplatok za používanie jeho hôr.

Po zbehnutí z Conical Hill do Harrisovho sedla sa chodník uberal - pre človeka zo severnej poglobule - zaujímavou subalpínskou krajinou. Najmä krík Dracophylum mi svojimi ananás pripomínajúcim vzhľadom neustále naznačoval, že nie som v

európskych, ale v novozélandských Alpách. Naobedoval som sa na chate pri jazere Mackenzie, kde väčšina turistov končí svoj druhý deň, a vydal som sa na osem a pol kilometrový prídavok smerom ku chate na jazere Howden. Asi v polovici cesty som narazil na vodopády Earland. Boli to jedny z najkrajších vodopádov aké som dovtedy videl a aj preto som si ihneď zmyslel, že pri nich budem nocovať a snívať až dovtedy kým to bude možné... Boli mi však súdené azda len dve hodiny pohodlia v samote. Vrátil som sa teda do reality, a o chvíľu som už na chate Howden vtípkoval so štyrmi mladými a peknými Izraelčankami, čo ešte nikdy nestretli Slováka...

Nečakaná výnimočnosť mojej osoby pre Izraelčanky, spolu s faktom, že sme na chate boli len my piati (z čoho logicky vyplýva, že som tam bol jediný chlap...), ma naplňala pocitom akejsi vzácnosti. Nenúteným a galantným spôsobom som sa usiloval čo najlepšie reprezentovať slovenských chlapov. Škoda len, že som po pol hodine od zoznámene tvrdo zaspal ako unavený paša v háreme...

(pokračovanie nabudúce)

Tomášovi Ježíkovi a jeho manželke Albíne srdečne gratuluje celá redakcia Orla tatranského k narodeniu dcéry Claudie. Buďte zdraví a spokojní!

Čaj

prestrela si žltý obrus
na stôl po mame

aby nepáchol od vína
a cigariet
a aby nebolo vidieť škrvny po jedle

prestrela si
žltý úsmev

gaštany

leto zostalo len v listoch
sype sa zo stromov
úzkym hrdlom

zbieraš gaštany
až sa ti nezmestia do rúk
potom vyberieš ten najkrajší
a povieš mi ako sa volá

ostatné sa rozutekajú po chodníku

ja gaštanom mená neďávam
ale keď odídeš na vlak
zbieram len tie tvoje

Jar

keď ti slnko
steká pod tričkom
bosou nohou
dráždiš
kvety

tvoje studené ruky
vo mne
horia

prízemie

keď som dnes čakal na výťah
všimol som si na dverách
vyvesený papier

hovoril
že pani Lenártová sa vo veku 66 rokov
dočkala

na treťom poschodí

na schodisku
zhaslo svetlo
a ja som sa stratil
vo vlastnom dome

tma nepotrebuje
steny
napadlo mi
že tak sa asi cítiš aj ty

na pol ceste dolu

jednou nohou
pri tebe

vtáky

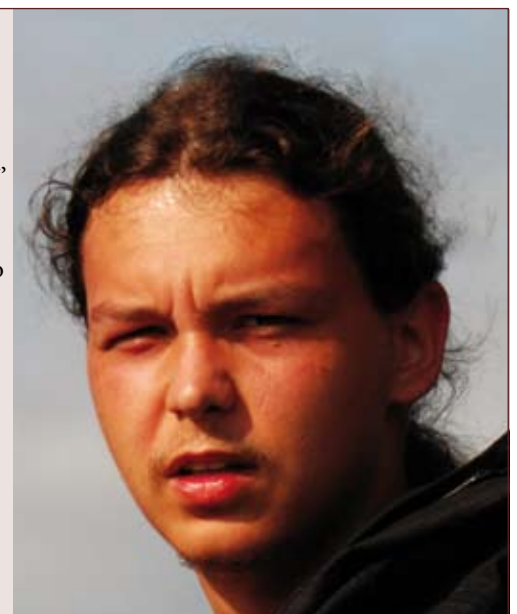
iba trochu tmavšie ako nebo
rozpárali mračná
a na mesto po kvapkách
spadol október

voda z ich peria
zo mňa zmýva tvoje ruky

až do jari je do mňa
zarezaná zem

Martin Hatala (1988)

Študent architektúry na Technickej univerzite v Košiciach. Žije v Košiciach, venuje sa próze a poézii, výtvarnej aj hudobnej tvorbe. Je členom Spišského literárneho klubu od roku 2004. Získal viaceré ocenenia na literárnych súťažiach (Poetická Lubovňa, Literárny Zvolen, Literárna Senica, ...). Publikoval v Slovenskom rozhlase v roku 2005.

KAČACIA FARMA absurdná dráma o každodennosti života

POSTAVY

Dr. Ball – gynekológ na invalidnom dôchodku, ktorý mu bol priznaný na základe diagnostikovanej paranoidnej schizofrénie, obsedantnej konvulzívnej poruchy a urezaného ukazováka a prostredníka na pravej ruke; majiteľ kačacej farmy.

Slečna Zuzana – agronómka na kačacej farme Br. Balla; vo voľnom čase prostitútka (je ochotná urobiť pre zákazníka čokoľvek, okrem toho, že sa zásadne odmieta vyzliekať do naha, rada si hovie v mexickom ponči, alebo v jutovom vreci).

Viktor Obšitoš – vodič kamiónu, príležitostný alkoholik; v rozvodovom konaní so slečnou Zuzanou; zvláštne znamenie: na chrbte má vytetovanú miešačku.

Igor – miestny blázon; platonicky zamilovaný do Zuzany

Svetlana – vdova, Igorova matka; tiež matka Zuzany, ale inej Zuzany – Igorovej sestry, ktorá žije v Prešove.

Rebro – literárny kritik, zoofil (mä slabosť na mladú hydinu); starosta obce Ritnatá na tretinový úväzok.

Frontál – policajt vo výslužbe, dobrovoľný hasič; zvláštne znamenie: má jednu drevenú nohu – raz pravú, inokedy zase ľavú.

František Ožvóldt – kronikár obce Ritnatá, tuhý fajčiar – cigarety si šúľa; zvláštne znamenie: píše iba v azbuke.

Gregor Milanius – nepíšuci básnik, povaľač; rozpráva vo viazanom verši.

Kornel Poleť – majiteľ nefungujúcej výmenníkovej stanice; platonicky zamilovaný do Igora.

Sučka Nela – hovoriaci pes – rozpráva len, keď si vypije.

Gita Grospičová – masérka, kostolníčka vo výslužbe; tajne sa schádza s Gregorom Milaniusom za účelom divokého sexu.

Farár – farár.

DEJSTVO PRVÉ

Prvá scéna

Viktor Obšitoš, František Ožvóldt, Nela. Obec Ritnatá, podvečer. Pred budovou kačacej farmy. Z diaľky počuť Nelin brechot – ešte nemá vypité. Ožvóldt stopuje kamión Viktora Obšitoša. Viktor si Ožvóldta všimne na poslednú chvíľu. Škrípanie bŕzd. Z kamióna vychádza spotený Viktor.

Ožvóldt: *(pomedzi kúdoľ cigaretového*

dymu) Viktor! Chýbajú nám v kronike údaje o tvojom otcovi!

Viktor: Čo ti šibe? Skoro som ťa prešiel...

Ožvóldt: Pozdravuje ťa Gita! *(rozkašle sa)*

Viktor: Tá kostolníčka?

Ožvóldt: Tá, ale teraz už je masérka.

Viktor: Nasadaj! Hybajme za ňou!

(Ožvóldt nastupuje k Viktorovi do kamióna, zapáli si cigaretu a kamión sa za mlčania oboch pohne vpred).

Cez scénu prebehne Nela. Na chvíľu sa pristaví, pozrie do hladiska a prehovorí...

Nela: Nevideli ste Emila? Musí za mňa zaplatiť pivo a borovičku.

(Nela odbehne preč).

Druhá scéna

Gita Grospičová, Rebro, Viktor Obšitoš, Farár.

Gitina obývačka. Na rozheganom gauči Gita masíruje Rebra, tretinového starostu.

Gita: Kanalizácia nám v obci chýba, starosta!

Rebro: Nieto peňazí, Gitka. *(s bolestnou grimasou)* Tam, tam to bolí, au!

Gita: Ale no tak!

Rebro: Kanály musia počkať.

Gita: A čo je dôležitejšie?

Rebro: Poézia. Tá moja.

Gita: Tomu nerozumiem.

Rebro: Pretože si sprostá.

(Do miestnosti sa vrútia Viktor Obšitoš a František Ožvóldt)

Viktor: *(Gite)* Vraj si ma nechala pozdravovať.

Gita: Ja?

Ožvóldt: Je možné, že som sa mylil.

Rebro: O čo tu ide?

(V okne sa objaví farárova tvár)

Farár: Pochválen!

Gita: Vy?

Farár: Gitka, vráťte sa! Nemá kto zvoniť. A z tých konzerv ma už bolí žalúdok.

Gita: Keď vybavíte u starostu kanalizáciu pre obec, vrátim sa k vám. Aj pozvoním.

Farár: No, spánombohom!

Viktor: Amen.

Ožvóldt: *(Viktorovi)* Aké zamestnanie mal tvoj otec?

Viktor: Bol zberač ranených.

(Ožvóldt zadumane zapisuje informáciu do hrubej kroniky, ktorú stále nosí pod pazuchu).

Rebro: *(vstane)* Tak, koľko som dlžný za masáž?

Gita: Vybudujte v obci kanalizáciu.

Rebro: Furt svoje... No dobre teda. Nech sa deje vôľa Božia.

Farár: *(z okna)* Volali ste ma?

Viktor: Amen.

Farár: Tak nič.

Gita: Má ešte niekto záujem o masáž?

Viktor: Ja nie.

Ožvóldt: Ani ja.

Gita: Tak padajte! Idem sa sprchovať.

Rebro: O tomto musím napísať báseň.

Gita: A von!

pokračovanie nabudúce

Karol Zábrana (1986) a Ondrej Varholík (1987)

sú študenti divadelnej dramaturgie a scenáristiky na Janáčkovej akademii múzických umení v Brne. Venujú sa experimentálnemu divadlu a organizujú koncerty súčasnej hudby spojené s vizuálnym umením. Žijú v Bratislave.

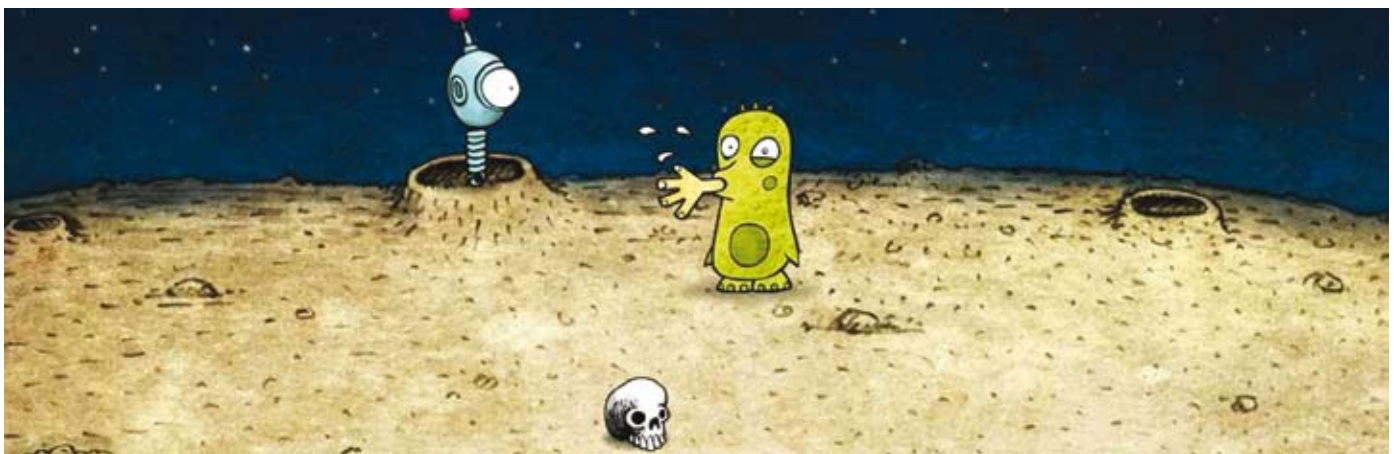
POLTVIN - Skutočné klamstvá II.

Poltvinovi sa často stáva, že sa na Zemi cíti ako na inej planéte. Takisto aj dnes. Odrazu mal pocit, že je kdesi v neznámom vesmíre. Na planétu však evidentne nevstúpil ako prvý...

Vtom sa Poltvinovi prihovorela neznáma bytosť, zrejme miestny obyvateľ planéty. „Sú tieto bytosti inteligentné, alebo sú ako ľudia?“, pomyslel si Poltvin.

Poltvin dlho nepremýšľal, pretože sa pri ňom odrazu zjavila iná bytosť a v okamihu ho celého zožrala ako minútku.

Až neskôr mohol Poltvin pochopiť, že je tiež iba človek. Bolo už však po všetkom. Poltvin sa prebudil do reality iného sveta...